Maria Magdalena Golec

Banki spółdzielcze notowane na Catalyst na tle sektora banków spółdzielczych w Polsce

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 45/2, 277-287

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA
VOL. XLV, 2 SECTIO H 2011

Katedra Bankowości i Rynku Finansowego, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

MARIA MAGDALENA GOLEC

Banki spółdzielcze notowane na Catalyst na tle sektora banków spółdzielczych w Polsce

Cooperative banks quoted on the Catalyst against the background of the cooperative banking sector in Poland

Wstęp

Wśród różnych form prowadzenia działalności gospodarczej – spółdzielnie z racji mniejszej skali oraz specyficznych zasad funkcjonowania napotykają bariery w pozyskiwaniu funduszy własnych. Również banki spółdzielcze do swoistych uwarunkowań działalności zaliczają ograniczenia w pozyskiwaniu i zarządzaniu kapitałami własnymi.

Od 2009 r. zmiany regulacyjne umożliwiły polskim spółdzielniom kredytowym świadczenie usług finansowych wcześniej oferowanych jedynie przez banki komercyjne, a mianowicie pozyskiwanie funduszy obcych w formie emisji dłużnych papierów wartościowych, które pod pewnymi warunkami mogą zostać zaliczane do funduszy własnych.

Wynikające z rozszerzenia katalogu usług finansowych szanse dla sektora bankowości spółdzielczej, a także pierwsze przykłady emisji obligacji spółdzielczych skłaniają do stawiania pytań, w jakim stopniu z nowych możliwości korzystają jedynie duże instytucje, czy grupa banków spółdzielczych emitentów obligacji wyróżnia się wśród liczącego ponad 570 podmiotów sektora.

Celem artykułu stało się porównanie wybranych finansowych wskaźników oceny działalności grupy banków spółdzielczych notowanych na Catalyst ze wskaźnikami obejmującymi cały sektor banków spółdzielczych, biorąc pod uwagę skalę prowadzenia działalności, dynamikę wzrostu, efektywność oraz bezpieczeństwo. Rozważania prowadzone są z wykorzystaniem studiów literatury przedmiotu, a także analiz

porównawczych publikowanych informacji finansowych obejmujących cały sektor banków spółdzielczych oraz wybrane instytucje.

1. Własne i obce źródła finansowania działalności banków spółdzielczych

Cechą pośredników kredytowych, do których należy zaliczyć również banki spółdzielcze, jest korzystanie w swojej działalności w znacznym stopniu z pozyskiwanego kapitału obcego, jednak kluczowe znaczenie, z uwagi na konieczność zapewnienia stabilności funkcjonowania, również dla tej grupy instytucji mają fundusze własne. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że zarządzanie kapitałem własnym w instytucjach spółdzielczych jest utrudnione, z uwagi na[1]:

1) zmienność kapitału udziałowego,
2) specyficzne cechy udziałów spółdzielczych, a wśród nich:
   - większą niż w innych podmiotach gospodarujących niepewność wysokości uzyskiwanej dywidendy[2],
   - niedoskonałość inwestycyjną wynikającą ze spółdzielczej zasady „jeden członek – jeden głos",
   - brak wyceny rynkowej, możliwości zbycia udziałów, a ponadto ograniczenie praw udziałowców do nominalnych wartości udziałów spółdzielni,
3) ograniczone możliwości szybkiego pozyskania funduszy własnych w sytuacji powstania potrzeby nagłego zwiększenia kapitałów własnych (np. w związku z normami nadzorczymi, wzrostem skali działalności), co wiąże się również z charakterystycznym dla spółdzielni tworzeniem buforów kapitałowych[3].

W praktyce członkowie spółdzielni w większym stopniu zainteresowani są możliwością korzystania z określonych jej usług, niż stopą zwrotu z wniesionego kapitału, stąd kierownictwo spółdzielni raczej dąży do pozostawiania znacznej części zysków w formie rezerw, aniżeli dokonywania wypłat dla udziałowców.

---

[1] S.O. Borgen, *Rethinking incentive problems in cooperative organizations*, "The Journal of Socio-Economics" 2004, nr 33, s. 383-384.

[2] Zgodnie z zasadami spółdzielczymi stopa dywidendy powinna być ograniczona, a jej wysokość ustalana proporcjonalnie do zakresu korzystania ze spółdzielni, z kolei zatrzymywanie nadwyżki finansowej w celu rozwoju przedsiębiorstwa powoduje utratę korzyści przez aktualnych członków, lecz może procentować w przyszłości dla innej grupy członków.

[3] Ch. Brown, K. Davis, *Capital management in mutual financial institutions*, „Journal of Banking & Finance" 2009, nr 33, s. 443-447. Ponadto w spółdzielniach kredytowych mogą występować prawne ograniczenia uzyskiwanych korzyści ekonomicznych z tytułu udziałów członkowskich oraz obligatoryjność pozostawiania części lub całości nadwyżek finansowych jako kapitałów rezerwowych. Dla przykładu polskie spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe nie wypłacają członkom jakiejkolwiek dywidendy z tytułu wniesionych udziałów członkowskich, w szwajcarskich bankach Raiffeisena stopa dywidendy jest prawnie ograniczona do 6%, a część francuskich banków spółdzielczych może wypłacać dywidendę co najwyżej do wysokości oprocentowania obligacji skarbowych. W. Fonteyne, *Cooperative Banks in Europe – Policy Issues*, „IMF Working Paper" 2007, nr 157, s. 43.

W Polsce na początku lat 90. niedostateczne wartości kapitałów własnych banków spółdzielczych nie mogły stanowić bufora dla absorpcji strat i stały się jedną z kluczowych przesłanek kryzysu w sektorze. W późniejszym okresie wprowadzenie regulacyjnego wymogu minimalnych kapitałów własnych jako konsekwencji regulacji europejskich stało się przyczyną znaczących przeobrażeń sektora i procesów konsolidacyjnych[4].

Ogromnym wysiłkiem podjętym przez samych spółdzielców, przede wszystkim poprzez brak lub ograniczone wypłaty dywidendy[5] (ale również w przyjmowaniu nowych członków, wzrost liczby udziałów wnoszonych przez dotychczasowych członków, podnoszenie kwoty odpowiedzialności członków do dwukrotności wartości posiadanych udziałów, korzystanie z pożyczek podporządkowanych udzielanych przez banki zrzeszające), wspartym zewnętrzną pomocą finansową ze strony państwa[6], prawie 20-krotnie zwiększono fundusze własne polskich banków, osiągając regulacyjne normy.

Łącznie jednak kapitały i zobowiązania podporządkowane w strukturze pasywów banków spółdzielczych w Polsce stanowią zaledwie ok. 9-10% sumy bilansowej[7], pozostałą część obejmują zobowiązania wobec różnych grup podmiotów (w tym przede wszystkim wobec[8]: sektora niefinansowego – 74,9% sumy bilansowej w 2009 r. oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych – 10,4% w 2009 r.).

Źródłem funduszy obcych w bankach spółdzielczych w największym stopniu są depozyty gospodarstw domowych (ich udział w zobowiązaniach sektora niefinansowego wynosi aż 87,8%) i podmiotów gospodarczych oraz środki pieniężne ulokowane na rachunkach jednostek samorządu terytorialnego[9]. Zaobserwowane koncentrowanie się banków spółdzielczych na pozyskiwaniu depozytów klientowskich jest konsekwencją

[4] Wymuszone regulacjami prawnymi procesy konsolidacyjne przyczyniły się do zmniejszenia liczby samodzielnych banków, z 1662 r. w 1990 r. do 576 w 2010 r., zwiększenia zakresu działalności pojedynczych podmiotów, ale również poprawy ich sytuacji finansowej.

[5] W latach 2000-2001 do podziału (w części na dywidendy) przeznaczano jedynie ok. 10% nadwyżki finansowej banków spółdzielczych w Polsce, w kolejnym latach udział zysków rozdysponowanych zmniejszył się do 4-6%. *Dywidenda zwijana*, „Nowoczesny Bank Spółdzielczy" 2009, nr 10, s. 24.

[6] Zewnętrzna pomoc finansowa państwa przyjęła różne formy: kredytu wekslowego NBP, zwolnienia z obowiązku odprowadzania rezerwy obowiązkowej, zaniechania poboru podatku dochodowego, pożyczki z BFG z funduszu pomocowego oraz funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych. *Banki spółdzielcze w Polsce*, Komisja Nadzoru Bankowego, Warszawa 2006, s. 55-61.

[7] *Raport o sytuacji ekonomicznej banków. Banki 2009*, Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa 2010, s. 221.

[8] Zobowiązania wobec sektora finansowego stanowiły jedynie 1,8% sumy pasywów. *Ibid.*, s. 218-221.

[9] Dla porównania, w bankach komercyjnych źródła finansowania działalności są w większym stopniu zdywersyfikowane. W 2009 r. zobowiązania wobec sektora niefinansowego obejmują 53,6% sumy pasywów, zobowiązania wobec sektora finansowego – 21,2%, zobowiązania wobec jednostek samorządowych i rządowych 4,8%. Banki komercyjne pozyskują również fundusze z emisji własnych papierów wartościowych choć ich znaczenie w sumie bilansowej nie jest duże. Według stanu na 2009 r. tego rodzaju zobowiązania stanowiły jedynie 2% sumy bilansowej. *Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2009 r.*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2010, s. 143.

tradycyjnego charakteru działalności oraz organizacji sektora. Banki zrzeszające są dla banków spółdzielczych w większym zakresie instytucjami lokacyjnymi aniżeli źródłem funduszy[10]. Wśród innych przyczyn takiej struktury funduszy spółdzielni kredytowych należy wymienić również bariery regulacyjne. Do 2009 r. polskie banki spółdzielcze nie były uprawnione do emisji własnych dłużnych papierów wartościowych – w katalogu czynności bankowych oraz innych świadczonych przez te instytucje, określonym w art. 6-8 Ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu i bankach zrzeszających[11] nie znajdowały się zapisy dotyczące możliwości emisji bankowych[12] lub innych kategorii papierów wartościowych.

2. Obligacje spółdzielcze i regulacyjne możliwości zwiększania funduszy własnych banków spółdzielczych

Bariery w zakresie pozyskiwania funduszy przez spółdzielnie kredytowe zostały zmniejszone w 2009 r., kiedy to nowelizacją Ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu i bankach zrzeszających instytucje te uzyskały, za zgodą banku zrzeszającego, prawo do emitowania bankowych papierów wartościowych i obligacji[13]. Wskazuje się, że regulacja ta może „zmienić obraz polskiej bankowości", samym zaś spółdzielniom kredytowym, z racji możliwości pozyskiwania dodatkowych funduszy, dać szansę bardziej dynamicznego wzrostu oraz elastycznego dopasowywania emisji papierów wartościowych do indywidualnych potrzeb. Poza tym działalność banków emitentów i ich standing finansowy będzie na bieżąco przedmiotem oceny wierzycieli, a emitowane papiery wartościowe mogą pozyskiwać oceny ratingowe. Z kolei nabywcy obligacji spółdzielczych, którymi często są również dotychczasowi klienci i udziałowcy, w przypadku inwestycji w spółdzielcze dłużne papiery wartościowe mogą realizować „czyste" korzyści ekonomiczne w postaci dochodów odsetkowych wobec alternatywnej formy – „problemowego" inwestowania w bank spółdzielczy poprzez udziały członkowskie. Z badań M. Ste-

[10] Należy jednak mieć na uwadze, iż sektor banków spółdzielczych jest wewnętrznie zróżnicowany. W tej kategorii instytucji wyróżnia się zarówno banki spółdzielcze „kredytowe" – udzielające więcej kredytów oraz „depozytowe" – przyjmujące więcej depozytów. Stąd też różny charakter ma refinansowe wsparcie ze strony banków zrzeszających. Udział należności sektora finansowego w grupie banków spółdzielczych w 2009 r. wyniósł 28% (4-krotnie więcej niż w całym sektorze bankowym), podczas gdy zobowiązania wobec sektora finansowego jedynie 1,8%.

[11] Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz. U. z 2000 r., Nr 119, poz. 1252 oraz Dz. U. z 2009 r., Nr 127, poz. 1050)

[12] Podstawą emisji bankowych papierów wartościowych jest Prawo bankowe.

[13] Za zgodą banku zrzeszającego banki mogą dokonywać emisji bankowych papierów wartościowych (art. 5 ust. 1 pkt. Ustawy Prawo bankowe) oraz zaciągać zobowiązania związane z emisją papierów wartościowych. Ustawa z dnia 1 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz. U. 2009, Nr 127, poz. 1050)

fańskiego przeprowadzonych w 2010 r. wśród prezesów banków spółdzielczych wynika, iż potencjał spółdzielni kredytowych w zakresie możliwości emisji papierów dłużnych jeszcze nie jest w pełni wykorzystany przez te instytucje, jedynie 4,07% badanych banków spółdzielczych emituje bankowe papiery wartościowe, a inne kategorie dłużnych papierów wartościowych (głównie obligacji) – 2,44% badanych[14].

Przyjęcie nowych regulacji jest jednak najczęściej rozpatrywane w kontekście możliwości zwiększania funduszy własnych banków spółdzielczych, dla których to właśnie wskazywane wyżej ograniczone zdolności pozyskiwania kapitałów są podstawowych hamulcem ekspansji rynkowej. Alternatywne możliwości gromadzenia w ten sposób bazy kapitałowej związane są z perspektywami zaliczania, za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego, długoterminowych pożyczek spełniających określone kryteria do funduszy uzupełniających banku jako zobowiązania podporządkowane. Ponadto w 2009 r., w reakcji na światowy kryzys finansowy, Komisja Nadzoru Finansowego przyjęła uchwałę nr 314/2009 KNF w sprawie innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy podstawowych banku, w ramach której umożliwiono bankom zwiększenie funduszy własnych po uzyskaniu zgody KNF poprzez zaliczenie do funduszy podstawowych, w przypadku banków spółdzielczych, długoterminowych obligacji (które będą wykupione nie wcześniej niż 10 lat od emisji i nie później niż 30 lat). W uchwale wskazano również limit zaliczenia tego rodzaju instrumentów do funduszy własnych (mogło to być nie więcej niż 35% funduszy podstawowych banku).

Korzystając z nowych możliwości, banki spółdzielcze zaczęły emitować długoterminowe obligacje spełniające kryteria określone w Uchwale KNF, a w warunkach emisji zastrzegano możliwość wcześniejszego wykupu tych papierów wartościowych, w sytuacji braku zgody na zaliczenie długoterminowego długu z tytułu obligacji do kapitałów podstawowych[15].

Powodzenie pierwszych emisji obligacji oraz uzyskiwanie akceptacji KNF na zaliczenie wartości obligacji jako funduszy własnych zachęciły kolejne instytucje do podjęcia działań w zakresie pozyskiwania kapitałów z obligacji, a pojedyncze banki pozyskały dodatkowe fundusze poprzez emisje kolejnych transz dłużnych papierów wartościowych. Wskazywana Uchwała KNF miała charakter okresowy i wraz końcem 2010 r. utraciła moc prawną, nie zamyka to jednak innym spółdzielcom drogi do zwiększenia funduszy uzupełniających w ramach pożyczek podporządkowanych.

[14] M. Stefański, *Funkcjonowanie banków spółdzielczych w warunkach kryzysu finansowego i główne kierunki rozwoju w najbliższych latach*, [w:] *Banki spółdzielcze w Polsce w warunkach kryzysu finansowego i gospodarczego*, pod red. M. Stefańskiego, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Włocławek 2010, s. 131-132.

[15] Agentem emisji obligacji spółdzielczych został Dom Maklerski Banku Polskiej Spółdzielczości SA.

Tabela 1. Banki spółdzielcze i cechy wyemitowanych obligacji notowanych na rynku Catalyst

Emitent	Wartość emisji mln zł	Termin wykupu (lata)	Oznaczenie obligacji na Catalyst	Termin debiutu na Catalyst w 2010 r.	Oprocentowanie: WIBOR 6M podwyższony o [pkt. proc.]
Bank Polskiej Spółdzielczości SA	80	10	BPS0720	28 lipca	3,5
Bank Spółdzielczy w Białej Rawskiej	5	15	BRA0425	28 lipca	3,5
	5	15	BRB0425	28 października	3,5
OK Bank (Orzesko-Knurowski Bank Spółdzielczy)	7	10	OKB0520	28 lipca	3
Podkarpacki Bank Spółdzielczy	25	10	PBS0720	28 lipca	4
Spółdzielczy Bank Rozwoju w Szepietowie	2	15	SBR0325	28 lipca	3,5
	5	15	SBR0725	30 list.	3,5
Polski Bank Spółdzielczy w Ciechanowie	10	10	BSC0620	28 września	3
Bank Spółdzielczy w Piasecznie	5	10	BSP0620	28 września	3
Podlasko-Mazurski Bank Spółdzielczy w Zabłudowie	5	14	PMS0624	28 września	3
ESBANK Bank Spółdzielczy w Radomsku	5	15	ESB0725	30 listopada	3
Bank Spółdzielczy w Piątnicy	4	10	BPT0620	30 listopada	3,2
Mazowiecki Bank Spółdzielczy w Łomiankach	6	10	MBS0720	28 lutego 2011 r.	3,2
Bank Spółdzielczy w Ostrowii Mazowieckiej	10	10	BOM0221	28 lutego 2011 r.	3,5
Krakowski Bank Spółdzielczy	20,685	10	SBK1020	28 lutego 2011 r.	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji prasowych oraz http://www.gpwcatalyst.pl/catalyst_rynek_obligacji_gpw.

W stymulowaniu wykorzystywania nowego źródła funduszy własnych przez polskie spółdzielnie kredytowe istotne znaczenie odegrała również możliwość obrotu obligacjami na rynku GPW Catalyst w ramach rynku alternatywnego przeznaczonego

dla klientów detalicznych (ASO)[16]. Już ponad 10 banków spółdzielczych dokonało emisji obligacji spółdzielczych, których wartość wahała się od 2 do 25 mln zł, biorąc pod uwagę banki spółdzielcze oraz 80 mln złotych w odniesieniu do banku zrzeszającego – BPS SA. Wszystkie obligacje charakteryzują się oprocentowaniem zmiennym, w którym stawką referencyjną jest WIBOR 6M oraz różną dla poszczególnych instytucji marżą – od 3 do 4 pkt. proc. (tabela 1).

3. Wybrane cechy banków emitentów obligacji w porównaniu do charakterystyk sektora banków spółdzielczych

Sektor banków spółdzielczych, stanowiąc dość znaczną grupę instytucji, charakteryzuje się wewnętrznym zróżnicowaniem. Podkreśla się, że część spółdzielni, działając w tzw. formule biznesowej, charakteryzuje się wysoką dynamiką wzrostu, występowaniem barier dalszego wzrostu, z uwagi na regulacje adekwatności kapitałowej, oraz wyższymi wynikami finansowymi w porównaniu do pozostałych jednostek sektora. Możliwości zwiększania zakresu działalności, jakie dają rozpatrywane wyżej regulacje związane z pozyskiwaniem funduszy i adekwatnym wzrostem bazy kapitałowej, zostały do marca 2011 r. wykorzystane przez grupę 12 instytucji (wyłączając BPS SA jako bank zrzeszający).

Na podstawie publikowanych danych finansowych, zarówno w formie obowiązków informacyjnych GPW, jak i rankingów banków z gazety „Rzeczpospolita", opracowano dane finansowe dla grupy banków notowanych na Catalyst z lat 2008 oraz 2009 r. w czterech grupach wskaźników: skala działalności, dynamika działalności[17], efektywność oraz bezpieczeństwo.

Instytucje z rozpatrywanej grupy banków działają w zdecydowanie większej skali niż przeciętne podmioty sektora banków spółdzielczych (tabela 2). Biorąc po uwagę dane z lat 2008 i 2009, wszystkie analizowane parametry przyjęły wartości wyższe w porównaniu do średnich z sektora bankowości spółdzielczej, a nawet w znacznym zakresie ich minimalne wartości były zbliżone do średniej. Średnie wartości wskaźników w badanej grupie banków były kilkukrotnie wyższe niż średnie sektora, przy czym najwyższe wyniki uzyskiwano dla porównania przeciętnych depozytów i kredytów (odpowiednio 5,7 i 5,9 w 2009 r.). Decyzje o emisji obligacji i ich notowaniu na Catalyst podjęły więc największe instytucje polskiej spółdzielczości kredytowej. Pewnym ograniczeniem dla mniejszych podmiotów mogła być ustalona przez GPW minimalna wartość emisji, a także jej koszty ponoszone przez emitenta.

[16] Rynek obligacji Catalyst rozpoczął działalność 30 września 2009 r. Warunkiem wprowadzenia obligacji do obrotu jest uzyskanie tzw. autoryzacji emisji. Autoryzacja ta związana jest z przyjęciem przez emitenta obowiązków informacyjnych – przekazywania rocznych i półrocznych raportów okresowych oraz informacji bieżących. Ponadto wartość emisji według ceny nominalnej musi wynieść co najmniej 400 tys. euro, a w stosunku do emitenta nie może toczyć się postępowanie upadłościowe oraz likwidacyjne.

[17] Dla tej grupy wskaźników rozpatrywano jedynie dane za 2009 r.

Tabela 2. Porównanie wybranych parametrów skali działalności banków spółdzielczych i grupy banków spółdzielczych notowanych na rynku Catalyst w latach 2008-2009

Wskaźniki	Sektor banków spółdzielczych	Grupa banków spółdzielczych notowana na rynku Catalyst					Średnia badanej grupy do średniej sektora
	Średnia	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	
2008							
Suma bilansowa	97 644,2	354 173,5	470 186,0	414 733,0	97 470	1 478 474	4,8
Fundusze własne brutto	9 018,7	24 103,5	34 348,3	27 171,8	8 344	100 604	3,8
Depozyty	71 724,4	301 327,5	403 845,0	365 276,8	76 210	1 266 946	5,6
Kredyty	55 386,0	229 143,0	306 679,2	225 884,8	74 719	758 265	5,5
Zysk netto	1 554,9	5 020,0	5 897,1	3 940,1	1 521	12 810	3,8
Zatrudnienie	53,8	154,5	200,2	154,5	50	535	3,7
Placówki	7,3	18,0	23,6	22,0	3	78	3,2
2009							
Suma bilansowa	107 144,8	396 973,5	524 493,8	460 129,0	109 985	1 597 028	4,9
Fundusze własne brutto	10 772,2	32 772,5	39 922,8	32 368,6	10 792	118 974	3,7
Depozyty	79 583,7	336 306,0	452 396,3	407 029,5	92 065	1 361 988	5,7
Kredyty	62 652,8	254 860,5	372 281,9	314 172,7	87 001	1 072 851	5,9
Zysk netto	1 207,6	3 519,5	4 238,1	3 024,6	563	9 460	3,5
Zatrudnienie	55,0	163,0	212,9	187,6	13	586	3,9
Placówki	7,6	19,5	26,1	24,6	5	82	3,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie materiałów informacyjnych emitentów, rankingów banków spółdzielczych w „Rzeczpospolitej" z lat 2008 i 2009 i *Raport o sytuacji finansowej banków w 2009 r.*, UKNF, s. 68-71.

Choć w informacjach prasowych wskazuje się, że emisji obligacji podjęły się najbardziej dynamiczne instytucje, analiza wskaźników dynamiki za 2009 r. nie

pozwala w pełni takiej opinii potwierdzić. W badanej grupie banków są instytucje o bardzo wysokich wskaźnikach dynamiki (patrz wartości maksymalne – tabela 3), jednak w związku ze znacznym zróżnicowaniem, choć średnie są nieznacznie wyższe (o ok. 3-4 p. proc), wartości środkowe są zbliżone do średnich sektora banków spółdzielczych. Wyższe niż w sektorze spółdzielczym spadki zysku mogą świadczyć o pewnym podobieństwie wyników rozpatrywanej grupy instytucji do wyników sektora banków komercyjnych.

Tabela 3. Porównanie wybranych parametrów dynamiki działalności banków spółdzielczych i grupy banków notowanych na rynku Catalyst w 2009

Wskaźniki (%)	Sektor banków spółdzielczych	Grupa banków spółdzielczych notowana na rynku Catalyst				
	Średnia	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Zmiana sumy bilansowej	9,2	9,3	13,6	14,7	1,8	58,3
Zmiana funduszy własnych brutto	18,8	18,4	21,8	18,6	-21,7	52,2
Zmiany wartości depozytów	10,4	7,5	14,4	18,7	-1,3	69,4
Zmiany wartości kredytów	12,5	14,3	16,2	12,6	0,8	47,2
Zmiany zysku netto	-22,7	-25,1	-25,6	18,5	-61,4	13,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie materiałów informacyjnych emitentów, rankingów banków spółdzielczych w „Rzeczpospolitej" z lat 2008 i 2009 i *Raport o sytuacji finansowej banków w 2009 r.*, UKNF, s. 68-71.

Biorąc pod uwagę ROE, ROA i zysk na zatrudnionego emitenci obligacji spółdzielczych również nie charakteryzują się ponadprzeciętnymi wskaźnikami efektywności, choć również należy zaznaczyć dość duże zróżnicowanie wyników w rozpatrywanej grupie.

Z kolei, mierzone za pomocą współczynnika wypłacalności, bezpieczeństwo działalności wskazuje, że banki pozyskujące fundusze przy wykorzystaniu obligacji charakteryzują się niższą adekwatnością kapitałową niż pozostałe instytucje w sektorze. Znaczna liczba banków spółdzielczych posiada wyższe współczynniki wypłacalności niż wymogi ustawowe, stąd mediana sektora kształtuje się na poziomie ponad 14%, podczas gdy wartość środkowa dla charakteryzowanej próby jedynie 10% w 2008 r. i 10,3% w 2009 r. Żaden z banków notowanych na Catalyst nie przekroczył minimalnego poziomu współczynnika, jednak dane wskazują, że analizowane banki spółdzielcze w pełni wykorzystują posiadane fundusze własne, a nadzorcze ograniczenia w zakresie adekwatności kapitałowej, przy barierach w zakresie możliwości pozyskiwania kapitałów przez banki spółdzielcze, stanowią dla nich ograniczenia wzrostu.

Tabela 4. Porównanie wybranych parametrów efektywności banków spółdzielczych i grupy banków notowanych na rynku Catalyst w latach 2008-2009

Wskaźniki	Sektor banków spółdzielczych	Grupa banków spółdzielczych notowana na rynku Catalyst				
	Średnia	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
2008						
ROE (%)	19,3	19,2	20,0	7,4	9,9	38,3
ROA (%)	1,7	1,3	1,5	0,4	0,9	2,2
Zysk netto na zatrudnionego (tys. zł)	36,5	27,6	44,3	45,1	17,5	181,3
2009						
ROE (%)	12,7	12,2	12,0	4,6	3	20
ROA (%)	1,2	1,0	0,9	0,4	0	1
Zysk netto na zatrudnionego (tys. zł)	27,8	24,8	35,9	38,6	10,6	147,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie materiałów informacyjnych emitentów, rankingów banków spółdzielczych w „Rzeczpospolitej" z lat 2008 i 2009 i *Raport o sytuacji finansowej banków w 2009 r.*, UKNF, s. 68-71.

Tabela 5. Porównanie wybranych parametrów bezpieczeństwa banków spółdzielczych i grupy banków spółdzielczych notowanych na rynku Catalyst w latach 2008-2009

Wskaźniki	Sektor banków spółdzielczych		Grupa banków spółdzielczych notowana na rynku Catalyst				
	Mediana	Średnia	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
	2008						
Współczynnik wypłacalności (%)	14,3	13,1	10,0	10,7	1,6	9,0	14,4
	2009						
Współczynnik wypłacalności (%)	14,9	13,4	10,3	10,7	1,9	8,1	14,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie materiałów informacyjnych emitentów, rankingów banków spółdzielczych w „Rzeczpospolitej" z lat 2008 i 2009 i *Raport o sytuacji finansowej banków w 2009 r.*, UKNF, s. 68-71.

Zakończenie

Obok tradycyjnych i w znacznym stopniu ograniczonych źródeł finansowania działalności banków spółdzielczych w Polsce, od 2009 r. instytucje tego rodzaju uzyskały również prawo emisji papierów wartościowych.

Perspektywa alternatywnego pozyskiwania kapitałów może przyczynić się do zmian obrazu sektora bankowości spółdzielczej w Polsce, a przede wszystkim skutkować pogłębieniem jego zróżnicowania wewnętrznego. Choć obserwacje dotyczące emisji przez banki spółdzielcze obligacji i uprawnień do notowań na GPW dotyczą jedynie kilkunastu miesięcy – zjawisko to jest zatem w początkowym stadium rozwoju, a zakres wykorzystywania uprawnień emisyjnych może w kolejnych okresach być różny (np. w związku z ograniczeniem możliwości zaliczenia obligacji do funduszy podstawowych), zauważa się, że z nowych możliwości korzystają największe instytucje, dla których ponadto w większym stopniu niż w przypadku innych spółdzielni barierą wzrostu były ograniczone, w stosunku do skali działalności i zakresie podejmowanego ryzyka, fundusze własne. W pierwszej kolejności to właśnie ta grupa banków skorzystała z nowych możliwości, co może skutkować wyższą, w porównaniu do innych jednostek, dynamiką wzrostu. Pomimo że analiza parametrów dynamiki wzrostu za 2009 r. nie potwierdziła ich wyższych wartości na tle sektora bankowości spółdzielczej, jej zwiększenie może nastąpić dopiero w efekcie pozyskiwania dodatkowych kwot funduszy własnych.

Wskaźniki efektywności dla grupy banków spółdzielczych notowanych na Catalyst są dość zróżnicowane i zbliżone do wartości uzyskiwanych przez inne instytucje sektora.

Szansa bardziej dynamicznego, intensywnego zwiększenia skali działalności, jaką uzyskały banki spółdzielcze w związku z pozyskaniem praw emisji papierów wartościowych, może stać się istotną przesłanką do umocnienia pozycji tej grupy banków w sektorze finansowym, jednocześnie, warto jednak odnotować, że taki „skok rozwojowy" dla konkretnych instytucji oznacza zarówno nowe możliwości, jak i nowe nierozpoznane dotąd ryzyka.

Cooperative banks quoted on the Catalyst against the background of the cooperative banking sector in Poland

The Polish cooperative banks have received an opportunity of more dynamic growth in connection with the power to issue securities from 2009. In the paper there is conducted a comparative analysis of selected parameters of a group of cooperative banks, which had the first issue of cooperative bonds and put them in the Catalyst GPW and cooperative banking sector. It was indicated that the group of issuers are among the largest institutions of the cooperative banking sector, with lower capital adequacy ratios and the average parameters of the dynamics and effectiveness.